

ОПРЕДЕЛЕНИЕ

№ 3072

гр. София, 02.12.2022 г.

АПЕЛАТИВЕН СЪД - СОФИЯ, 12-ТИ ГРАЖДАНСКИ, в закрито заседание на втори декември през две хиляди двадесет и втора година в следния състав:

Председател: Атанас Кеманов

Членове: Надежда Махмудиева
Снежана Бакалова

като разгледа докладваното от Надежда Махмудиева Въззивно частно гражданско дело № 20221000503209 по описа за 2022 година

Производството е по реда на чл.274 и сл. от ГПК, образувано по Частна жалба вх. №63560/06.10.2022 г., подадена от М. М. Е. и Н. Т. Е., чрез адв. Е. Ф., против Определение №6400/05.07.2022 г. по гр.д.№198/2022 г. на СГС – ГО – I – 10 състав, В ЧАСТТА МУ, с която е прекратено производството по частичен евентуален иск с правно основание чл.2, ал.1, т.1 от ЗОДОВ, във вр. чл.5, §1 от КЗПЧОС и чл.7 от КРБ във вр.чл.54, вр.чл.49 от ЗЗД, срещу Прокуратурата на Република България, за сумата 250 000 лв., част от сумата 1 000 000 лв., представляваща обезщетение за неимуществени вреди от задържане под стража и лишаване от свобода в нарушение на чл.5,§1 от КЗПЧОС. Релевирани са оплаквания за неправилност, необоснованост, допуснати съществени процесуални нарушения, и противоречие с правото на достъп до съд. Съдът не е разграничил двата иска по т.5 от исковата молба, погрешно ги е приел за един иск, и е прекратил производството и по двата иска – първият иск е главен, с правно основание чл.2, ал.1, т.1 от ЗОДОВ във вр. чл.5,§1 и §5 от ЕКЗПЧОС, а вторият иск е евентуален, с правно основание чл.7 от КРБ във вр.чл.49 от ЗЗД и чл.45 от ЗЗД. Относно прекратяването на производството по евентуалният иск изобщо не са изложени мотиви. Неправилно е прието, че е налице друг ред за обезщетяване на тези вреди – първоначалният ищец е бил произволно и противозаконно лишен от свобода посредством престъпления, извършени от длъжностни лица от системата на МВР и ПРБ, а в ЗПГРРЛ не е предвидено обезщетяване за противозаконно лишаване от свобода (без съд и присъда), каквато е била ситуацията на първоначалния ищец. Вредите от противозаконното лишаване от свобода са различни от вредите, претърпени във връзка с пребиваването в лагер, ТВО, интерниране, заселване и др. под. Видно от приложените към исковата молба доказателства по т.1.60 за същия период от 44 месеца

(в периода от 1985 г. – 1989 г.) на ищеца е признато правото на правоимащо лице по чл.2, ал.1, т.6 от ЗПГРРЛ за интерниране и принудително заселване, а не за лишаване от свобода без присъда и обвинение, които вреди са различни по вид, естество, съдържание и интензитет от тези, причинени от изселване, заселване и интерниране. В ЗПГРРЛ е предвидено обезщетяване на четири категории граждани, посочени в чл.2, ал.1, т.1-т.4 от ЗПГРРЛ, но първоначалния ищец не е в нито една от тях. Наред с това, производството по ЗПГРРЛ противоречи на разпоредбите на чл.4-чл.7 от ХОПЕС и чл.47 от ХОПЕС, както и на чл.12§2 от Директива 2004/80, тъй като не се развива пред съд, размерът на обезщетението не се определя по справедливост, а се определя едностранно от изпълнителната власт във фиксиран размер, при обжалване на заповедта на областния управител съдът няма правомощие да определи по-висок размер на обезщетението от фиксирания в наредбата размер, който е диспропорционално нисък, производството не гарантира равнопоставеност. Така предвидената схема по ЗПГРРЛ за обезщетение не държи сметка за тежестта и последиците от извършеното престъпление за жертвите и няма съответен принос за поправяне на претърпените от тях имуществени и неимуществени вреди, и не удовлетворява изискването за „справедливо и подходящо“ обезщетение по смисъла на чл.12, §2 от Директива 2004/80 /съгласно Решение от 16.07.2020 г. по дело С-129/19 на СЕС/. Ето защо, правото на обезщетение по реда на ЗПГРРЛ не може да измести правото на достъп до съд за определяне на справедливо обезщетение за лишаването от свобода. Изложени са и съображения по съществото на спора. Настоява се за отмяна на определението в обжалваната му прекратителна част, и връщане на делото на същия съд за продължаване на съдопроизводствените действия по предявените иски по т.5 от петитума на исковата молба.

Частната жалба е депозирана в срока по чл.275, ал.1 от ГПК по електронен път с валиден КЕП, срещу подлежащ на обжалване съдебен акт, от процесуално легитимирани страни, конституирани на осн. чл.227 от ГПК на мястото на починалия първоначален ищец, като негови наследници по закон, чрез надлежно упълномощен процесуален представител с пълномощни на л.256 и л.257 от делото на СГС. Частната жалба отговаря на изискванията на чл.260 и чл.261 от ГПК, поради което е процесуално допустима и редовна от външна страна, и подлежи на разглеждане.

Преписи от частната жалба са връчени на насрещните страни.

В срока по чл.276, ал.1 от ГПК е постъпил Отговорна частната жалба вх. №71560/31.10.2022 г., подаден от министъра на финансите, чрез гл. юрк. М. Ц., редовно упълномощена с пълномощно на л.327 от делото на СГС. Поддържа се становище за неоснователност на частната жалба. Изложените от съда мотиви за постановяване на обжалваното определение, са правилни и законосъобразни. Поддържат се подробните съображения, изложени с отговора на исковата молба. Сочи

се недопустимост на предявеният иск срещу Прокуратурата на РБ. В случай, че съдът го приеме за допустим, то от името на министъра на финансите искът се оспорва, като неоснователен и недоказан по основание и размер. Видно от изложените в исковата молба фактически обстоятелства, на които се основава предявеният иск, ищецът в действителност претендира отговорност за вреди от държавата, причинени от законодателна дейност – бездействие да се приеме законодателство, което да осигури на ищеца ефективно и ефикасно получаване на обезщетение за вредите, причинени му от произволното лишаване от свобода в процесния период. Ищецът обаче не сочи конкретни действия или бездействия на НС, с които е нарушено правото на ЕС – не сочи конкретни правни норми, които са приети или не от НС, довели до твърдяното увреждане на ищеца. Правилно и законосъобразно съдът е приел, че държавата е създала специален ред за обезщетяване на вредите, претърпени от репресираните заради техния произход, политически убеждения или религиозни вярвания през периода от 09.09.1944 г. до 10.11.1989 г., а именно – ЗПГРРЛ, обн. ДВ бр.50/25.06.1991 г., приети са ПМС №249/1992 г., ПМС №140/2004 г. и ПМС №88/19.04.2006 г. за приемане на Наредба за прилагане на чл.4 от ЗПГРРЛ. С ПМС №38/28.04.1990 г. е регламентиран редът за определяне на еднократно обезщетение на репресираните лица след 01.01.1946 г. по политически причини. От представеното с исковата молба доказателство под №1.15 – извадка от ДВ бр.44/01.06.1990 г. се установява, че ищецът фигурира в Решение на Парламентарната комисия на НС, с което е обявена политическата и гражданска реабилитация на неоснователно лишени от свобода и въдворени в Белене 517 лица във връзка с насилствената промяна на имената. От представеното доказателство №1.60 е видно, че ищецът се е възползвал от правата си по ЗПГРРЛ, като през м. май, 2006 г. е получил определеното от закона обезщетение. Поизложените съображения се настоява за отхвърляне на частната жалба, и потвърждаване на обжалваното определение. Заявява се претенция за определяне на юрисконсултско възнаграждение в полза на държавата за осъщественото процесуално представителство в настоящото производство.

В срока по чл.276, ал.1 от ГПК е постъпил и Отговор на частна жалба вх. №72038/01.11.2022 г. от Народното събрание на Република България, чрез гл.юрк. А. С. и гл.юрк. М. Г.. Поддържа се становище за неоснователност на частната жалба. Определението е съобразено с установената съдебна практика, която приема, че репресираните лица заради техния произход, политически убеждения или религиозни вярвания в периода 09.09.1944 г. до 10.11.1989 г. се обезщетяват по реда на ЗПГРРЛ, чрез заповед на областния управител, като евентуалният отказ е обжалваем по реда на АПК. Съобразно чл.8, ал.3 от ЗОДОВ, при наличие на специален ред за обезщетение, предвиден в закон или указ, ЗОДОВ не се прилага. Практиката на ВКС последователно приема становище за недопустимост на исковете по ЗОДОВ, когато друг закон е предвидил специален ред, който е достатъчно ефективно средство за защита. Противно

на твърдяното от ищите, в ЗПГРРЛ е предвидена възможност за получаване на обезщетение за противозаконно лишаване от свобода – принудителното установяване в друго населено място, с контролирано настаняване, охрана, движение и контакти на принудително изселените външни лица на практика представлява лишаване от правото на свободно придвижване чрез изолирането на лицата в специално място. За репресираните лица е предвидено еднократно обезщетение и месечна добавка към пенсията, поради което ЗПГРРЛ обхваща и вредите на ищеца. По тези съображения се поддържа, че е налице процесуална пречка за разглеждане на този иск, поради което производството в тази част е законосъобразно е прекратено. Настоява се за оставяне на частната жалба без уважение.

В срока по чл.276, ал.1 от ГПК ответникът Прокуратура на РБ не се е възползвал от възможността да депозира отговор на частната жалба.

При извършената служебна проверка съдът намира, че обжалваният съдебен акт е постановен от компетентен съд в надлежен състав, в изискуемата форма, и е подписан, поради което е валиден. Същият е постановен в изпълнение на служебното задължение на съда да следи за допустимостта на производството, поради което е допустим.

По правилността на обжалвания съдебен акт, съдът намира следното:

Исковото производство е било образувано по Искова молба вх.№873/10.01.2022 г., срещу ответниците: 1. Прокуратура на Република България, 2. Държавата Република България, представлявана от министъра на финансите, на основание чл.31, ал.1 от ГПК, и 3. Народно събрание. Със същата са предявени от ищеца Т. Р. Е., починал в хода на процеса и заместен от своите наследници по закон М. М. Е. и Н. Т. Е., шест обективно съединени иска, между които, в т.5) от петитума на исковата молба е предявен иск срещу ответника Прокуратура на РБ, на основание чл.2, ал.1, т.1 от ЗОДОВ във вр. с чл.5,§1 и §5 от ЕКЗПЧОС, а в условията на евентуалност – на основание чл.7 от Конституцията на РБ във вр. чл.49 от ЗЗД и чл.45 от ЗЗД, за сумата от 250 000 лв., ведно със законната лихва за забава за периода от 10.01.2019 г. до окончателното плащане, представляваща част от обезщетение в общ размер от 1 000 000 лв. за неимуществени вреди, причинени с произволното и незаконно задържане и лишаване от свобода в периода от 1985 г. до м.май, 1989 г. В обстоятелствената част на исковата молба са наведени твърдения, че ищецът, с активното участие на прокуратурата /изразяващо се в подписване от прокурор на заповедите за задържането му и изпращането му на остров Белене, с. ***, и издаването им съвместно от министъра на вътрешните работи и Главния прокурор/, е бил незаконно лишен от свобода произволно, в периода от 1985 г. до м.май, 1989 г. за целите на осъществяване на асимилация на турската етническа общност, към която принадлежи /в §30 и §31от исковата молба/. Същевременно, предвиденото

обезщетяване на репресираните лица за тези вреди по реда на Закона за политическата и гражданска реабилитация на репресираните лица, не погасява отговорността на ПРБ за обезщетяване на претърпените от ищеца вреди, тъй като не предвижда справедливо обезщетяване на вредите от противозаконно лишаване от свобода, извършено без обвинение и без наличието на присъда, а изплатеното обезщетение по този ред е неадекватно по размер и е недостатъчно да обезщети действително претърпените от ищеца вреди. С обжалваното определение съдът е прекратил производството по този иск, като е приел, че със ЗПГРРЛ е уреден специален административен ред за обезщетяване на вредите, причинени от държавата чрез нейните органи на лицата, които са били незаконно репресирани заради техния произход, политически убеждения или религиозни вярвания през периода от 09.09.1944 г. до 10.11.1989 г., в това число и на незаконно задържаните в поделенията на МВР и други места, от каквото нарушение се оплаква и ищецът. Съгласно предвиденото в ЗПГРРЛ обезщетяването на правоимащите лица се осъществява чрез областния управител, към когото следва да бъде отправено искане в определен срок, като евентуалният му отказ подлежи на съдебен контрол по реда на АПК. Наличието на специален процесуален ред за обезщетяване на тези причинени от държавата вреди, според първостепенния съд, изключва приложението на общия ред по ЗОДОВ, поради което така предявеният иск е преценен като недопустим.

Настоящият съд намира така постановеното определение за правилно и законосъобразно, поради следните съображения:

Съгласно чл.1, ал.1, т.2 от ЗПГРРЛ се обявява политическата и гражданска реабилитация на лицата, които са били незаконно репресирани заради техния произход, политически убеждения или религиозни вярвания през периода от 09.09.1944 г. до 10.11.1989 г., като са били незаконно задържани в поделенията на МВР и други места. Съгласно чл.2, ал.1 от ЗПГРРЛ, лицата от категорията по чл.1, ал.1, т.2 от ЗПГРРЛ, имат право на еднократно обезщетение за претърпените от тях имуществени и неимуществени вреди, а съгласно чл.2, ал.2 от ЗПГРРЛ лицата, които са били в затвори, лагери и други подобни места и са живи, получават обезщетение за всяка изтърпяна от тях репресия в пълния му размер за целия срок на претърпяната репресия. Съгласно чл.4, размерът и редът за изплащане на обезщетението се определят от Министерския съвет. Съгласно чл.5 от ЗПГРРЛ, искането за обезщетяване се предявява пред областния управител по последния постоянен адрес на репресираното лице, който се произнася с мотивирана заповед по основателността на искането, а когато уважава искането, изплаща на правоимащото лице еднократно парично обезщетение. Съгласно чл.5, ал.4 от ЗПГРРЛ, отказът на областния управител да удовлетвори искането за обезщетение подлежи на обжалване по реда на АПК. Наред с еднократното обезщетение, изплащано от областния управител, с чл.9 е предвидено обезщетяване на лицата по чл.1, т.2, също и чрез получаване на месечни добавки към

пенсията им, в определени размери, съобразно продължителността на незаконното им задържане, която се изплаща от държавния бюджет, чрез НОИ, по реда за изплащане на пенсиите, която добавка се отпуска по искане на правоимащото лице, от първо число на месеца, през който е направено искането.

Съдът намира, че претърпените от първоначалния ищец вреди, описани в §6, §30 и §31 от обстоятелствената част на исковата молба, чието обезщетяване се търси с предявения в настоящото производство иск по т.5) от исковата молба, от упражнената по отношение на ищеца държавна репресия във връзка с т.нар. „възродителен процес“, за целите на провежданата от държавата насилствена асимилация на турската етническа общност, чрез незаконното му задържане и лишаване от свобода на остров Белене, с. ***, в периода от 1985 г. до м.май, 1989 г., попадат в обхвата на уредения специален административен ред със Закона за политическа и гражданска реабилитация на репресирани лица, за обезщетяване на претърпените вреди, причинени от държавата на граждани, репресирани заради техния произход, политически убеждения или религиозни вярвания през периода от 09.09.1944 г. до 10.11.1989 г.

Съгласно разпоредбата на чл.8, ал.3 от ЗОДОВ, наличието на специален ред за обезщетяване на вреди, причинени от държавата чрез нейните органи, изключва приложимостта на ЗОДОВ. Същевременно, наличието на специален административен ред за защита на правото на ищеца да получи обезщетение за претърпените от него вреди, установен в ЗПГРРЛ, се налага извод за липса на подведомственост на делото на гражданските съдилища, което е процесуална пречка за решаване на делото по същество, за която съдът следи служебно при проверка на исковата молба /в т.см. Определение №189/04.05.2018 г. по ч.гр.д.№1627/2018 г. на ВКС/. В мотивите на Определение №170/05.06.2020 г. по ч.гр.д.№921/2020 г. на ВКС – 4-то гр.отд. в допълнение към това е прието, че с оглед оплакванията за нарушение на чл.5, §1 от ЕКЗПЧОС, ако страната счита, че уреденият от държавата специален ред за обезщетение на тези вреди е противоконституционен или противоречащ на правото на Европейския съюз, то тя разполага с друг иск за обезщетяване на вредите, които са й причинени от въведения специален ред, но не може въпреки наличието му, да иска приложение на общия закон, уреждащ отговорността на държавата за причинени от нейните органи вреди /в т.см., наред с посочената в мотивите на обжалваното определение съдебна практика, и служебно известното на настоящия съд Определение №455/30.11.2020 г. по ч.гр.д.№3527/2020 г. на ВКС – 4-то гр.отд./.

За пълнота следва да се отбележи, че в т.5) от петитума на исковата молба е предявена претенция за присъждане на обезщетение за едни и същи вреди, като ищецът сочи две различни правни основания, в условията на главно и евентуално. С обжалваното определение е прекратено производството по претенцията за присъждане на обезщетение – както на основание чл.2, ал.1, т.1 от ЗОДОВ, във вр. чл.5, §1 от

КЗПЧОС, така и на основание чл.7 от КРБ във вр.чл.54, вр.чл.49 от ЗЗД. Евентуалното предявено основание - чл.7 от КРБ, е базирано на конституционната защита за причинени вреди от противоправни актове или действия на държавни органи или длъжностни лица. В задължителната практика на ВКС по чл.274, ал.3 ГПК и в трайната практика на съдилищата се приема, че на основание чл. 7 от Конституцията на РБ държавата отговоря пряко за вредите, причинени от незаконни актове или действия на нейните органи и длъжностни лица. Когато тази отговорност не може да бъде реализирана по специалния закон, уреждащ отговорността на държавата, отговорността за вреди се реализира на основание чл. 49 ЗЗД. По аргумент за противното следва да се приеме, че когато отговорността на държавата за обезщетение на причинените вреди от актове или действия на нейни органи или длъжностни лица, се реализира по уреден в закона специален ред, то общия ред за ангажиране на отговорността на държавата, е неприложим. В случая в ЗПГРРЛ е регламентиран специален административен ред за ангажиране на отговорността на държавата за претърпените от ищеца вреди, поради което предявената по общия ред, пред гражданските съдилища, претенция на основание чл.7 от КРБ във вр. чл.54, вр. чл.49 от ЗЗД, също се явява недопустима. Относими към това евентуално предявено основание са и изложените вече съображения за недопустимост на предявения иск, поради липса на подведомственост на делото на гражданските съдилища.

За пълнота следва също да се отбележи, че при допустимост на претенцията, но липса на подведомственост на предявения иск на гражданските съдилища, съдът следва да прекрати производството пред себе си, и да изпрати делото на компетентния съд. В случая обаче, специалният закон предвижда разглеждане на претенцията по административен ред, от административен орган, като искането за обезщетение следва да се било предявено в определен в закона срок /до 31.12.2011 г./, който към настоящия момент е изтекъл, поради което административният ред за получаване на обезвреда е изчерпан за ищеца, и съдът няма задължение да препраща на друг съд или компетентен орган предявената пред него претенция, за произнасяне по компетентност.

По изложените съображения, определението на първостепенния съд в обжалваната му част се явява правилно и законосъобразно, поради което следва да се потвърди.

С представения Отговор на частна жалба вх.№71560/31.10.2022 г., подаден от министъра на финансите, чрез гл. юрк. М. Ц., е направено искане за присъждане на юрисконсултско възнаграждение. На основание чл.78, ал.8 от ГПК във вр. чл.37 от ЗПП, във вр. чл.25а, ал.3 от НЗПП, съдът определя юрисконсултско възнаграждение в размер на 50 лв., което ищците следва да бъде осъден да заплати в полза на Държавата.

Така мотивиран, съдът

ОПРЕДЕЛИ:

ПОТВЪРЖДАВА Определение №6400 от 05.07.2022 г., постановено по гр.д. №198/2022 г. на СГС – ГО – I – 10 състав, В ОБЖАЛВАНАТА МУ ЧАСТ, с която е прекратено производството по частичен иск с правно основание чл.2, ал.1, т.1 от ЗОДОВ, във вр. чл.5, §1 от КЗПЧОС и чл.7 от КРБ във вр.чл.54, вр.чл.49 от ЗЗД, предявен от Т. Р. Е., с ЕГН *****, срещу Прокуратурата на Република България, за сумата 250 000 лв., част от сумата 1 000 000 лв., представляваща обезщетение за неимуществени вреди от задържане под стража и лишаване от свобода в нарушение на чл.5, §1 от КЗПЧОС.

ОСЪЖДА на осн. чл.78, ал.3 от ГПК М. М. Е., с ЕГН*****, с постоянен адрес: гр. ***, ж.к. **** № ***, вх. ***, ет. ***, ап. ***, и Н. Т. Е., с ЕГН *****, с постоянен адрес: гр. ***, ул. **** № ***, вх. ***, ет. ***, ап. ***, конституирани на осн. чл.227 от ГПК на мястото на починалия ищец Т. Р. Е., с ЕГН *****, при условията на разделност на задължението при равни квоти, да заплатят в полза на държавата, по сметка на министъра на финансите, сумата от 50 лв. /петдесет лева/, представляваща разноски за юрисконсултско възнаграждение за настоящото производство.

Определението подлежи на обжалване на основание чл.274, ал.3, т.1 от ГПК, в едноседмичен срок от връчването му на страните, с касационна частна жалба пред Върховния касационен съд, при наличие на предпоставките на чл.280, ал.1 и ал.2 от ГПК.

Председател: _____

Членове:

1. _____

2. _____